
Reflexen

G. van den Brink

Sportlust '46 als microsamenleving

Het afgelopen seizoen was ik hulpcoach van het voetbalelftal waarin onze 14-jarige zoon speelde. Het betrof de afdeling C4 van een Woerdense zaterdagclub die luistert naar de fraaie naam Sportlust '46. Moet men zich als theoloog voor zo'n uitstap verontschuldigen? Kan iemand die 's zondags vaak voorgaat in de eredienst zich op zaterdagmorgen niet met betere dingen bezighouden dan met op een voetbalveld rondhangen? Ik zou me kunnen verdedigen met de aanvullende informatie dat de club tot vlak voor de start van het seizoen geen van de ouders bereid kon vinden deze taak op zich te nemen. En zonder hulpcoach zou het een hachelijke zaak worden voor het team, de hoofdcoach kon er nu eenmaal niet elke zaterdag zijn. Ik zou ook nog kunnen aanvoeren dat het hier niet om topsport ging met alle bekende bedenkelijke kanten van dien, maar om een in principe gezond soort ontspanning. Het team viel zelfs buiten de selectie-elftallen van leeftijdgenoten die er echt voor moesten gaan.

Misschien heb ik dergelijke verdedigingen echter helemaal niet nodig. In elk geval lijkt er veel voor te zeggen dat christenen zich in hun vrijetijdsbesteding niet per definitie terugtrekken op eilanden van gelijkgezinden. We leven immers in een samenleving waarin mensen van uiteenlopende levensbeschouwelijke overtuigingen elkaar steeds minder lijken te begrijpen. Bij debatten in de Tweede Kamer blijkt keer op keer wat daar de gevolgen van zijn: men snapt eenvoudig vaak nauwelijks meer hoe gelovigen in het leven staan en waarom ze denken zoals ze denken. En men heeft er (mede daardoor) ook steeds minder begrip voor. Onlangs nog – ik schrijf dit medio juli – kwam dat op een pijnlijke manier aan het licht toen de seculiere meerderheid in de Tweede Kamer minister Bussemaker (*zij* kende de betrokken christenen inmiddels wel!) terugfloot vanwege de subsidie die ze had toegezegd aan de stichting Hart van Homo's. Ik vond die gang van zaken bijzonder schrijnend. Maar in de plaatselijke politiek gaat het momenteel vaak niet anders. Hier in Woerden hebben de coalitiepartijen (waaronder de CU-SGP-combinatie) afgesproken tijdens de zittingsperiode van het huidige college geen extra koopzondagen in te voeren. Dat is helder en duidelijk zou je zeggen, ieder weet waar hij aan toe is. Het is ook volstrekt democratisch. Maar

ongeduldige liberale ondernemers zijn toch begonnen met het op touw zetten van acties om zo snel mogelijk extra koopzondagen uit het vuur te slepen. Bij de plaatselijke Gamma hangen zelfs spandoeken waarop de bedrijfseigenaar zich beklaagt over het feit dat hij op zondag niet vaker open mag. Je kunt al zo ongeveer aan zien komen waar dit toe gaat leiden: de niet-confessionele coalitiepartijen zullen wellicht (zoals het ook in plaatsen als Nijkerk en Veenendaal ging) hun rug niet recht gaan houden, en hun confessionele partners hebben vervolgens het nakijken. Zij mogen kiezen tussen ofwel bijstelling van het coalitieakkoord ofwel het op een breuk aan laten komen, waarbij men vervolgens zonder hen in een nieuwe combinatie vrolijk verder regeert.

Willen we een dergelijk verhardend klimaat tegengaan, dan is het misschien niet behulpzaam om op voetbalvelden te gaan evangeliseren; maar het is wel nodig om domweg onder de mensen te komen, en daar te zijn wie we zijn. Want daar waar je elkaar kent, leer je rekening met elkaar te houden en ga je weten van geven en nemen. In Sportlust C4 ging dat het afgelopen seizoen in mijn beleving best goed. Erg succesvol op het sportieve vlak waren we niet. We eindigden als laatste in de competitie (ik geef toe, mijn gaven liggen ook niet direct op dit gebied). Maar maatschappelijk gezien vond ik de groep eigenlijk juist heel succesvol. Ik heb niet ieders antecedenten nagetrokken, maar naar mijn inschatting bestond een derde deel van de jongens en meiden (er voetballen tegenwoordig tot op zekere leeftijd ook meisjes mee) uit moslims, een derde deel had een christelijke achtergrond, terwijl het resterende derde deel grotendeels seculier was.

Dat leidde op een bepaalde manier tot een constructieve mix. Niemand was immers in de meerderheid, met de verleiding om op spelers van een andere achtergrond neer te kijken; evenmin bevond iemand zich in een absolute minderheidspositie, met de verleiding in een soort slachtofferrol te kruipen. De spelers met een Marokkaanse achtergrond gedroegen zich werkelijk niet minder fatsoenlijk of onfatsoenlijk dan de overige. Over de omgang met elkaar en met anderen op het veld, inclusief het taalgebruik, hadden we aan het begin van het seizoen heldere afspraken gemaakt. Ik zal niet zeggen dat ieder zich daar steeds aan gehouden heeft, maar ik heb in elk geval nauwelijks een onvertogen woord gehoord. Waarbij ik moet toegeven dat ik niet alles kon begrijpen, want het taaltje waar de pubers zich met verbazingwekkende vaardigheid van bedienden was nog maar net Nederlands te noemen, doorspekt als het was met tal van (naar ik mij heb laten vertellen) Surinaamse en Marokkaanse termen. Maar men was over en weer loyaal naar elkaar; over de levensbeschouwing van de christelijke en islamitische spelers werden als het zo uitkwam wel vragen gesteld, maar er werd niet op neergekeken.

Moslims, christenen en seculieren in Nederland

Het bracht mij op de gedachte dat onze samenleving als geheel misschien ook wel beter af zou zijn met zo'n gelijkwaardige tripartite verhouding, waarbij de christelijke, islamitische en seculiere bevolkingsdelen elkaar in evenwicht houden en door hun omvang haast gedwongen zijn zich in elkaars posities in te leven. Ik schat in dat er om zo'n scenario te bereiken nog wel wat moslims bij moeten komen. Zij maken immers nog geen derde deel van de bevolking uit, en juist doordat ze zich een minderheid weten (die zich economisch gezien ook nog eens aan de onderkant van de samenleving bevindt), treden gemakkelijk uitsluitingsmechanismen in werking en voelt men zich al gauw langs de zijlijn staan. Welkom dus aan de nieuwe vluchtelingen uit moslimlanden, die (mits gelijkmatig over het land verdeeld) de zaak wat meer in balans kunnen brengen.

Wat de christenen betreft, zij omvatten als je het gemiddelde neemt van de diverse statistieken (CBS, 'God in Nederland') zeker nog wel een derde deel van de Nederlandse bevolking. Dat percentage wordt vaak schromelijk onderschat; maar gemiddeld is dus één op de drie mensen die je op straat tegenkomt christen. Dat laat zich niet aflezen aan bijvoorbeeld de zendtijd in de media of de zetelverdeling in de Tweede Kamer. Christenen zijn relatief onzichtbaar. Zij zouden door de bank genomen fierder moeten zijn op hun geloofsovertuiging. Zij – of laat ik zeggen wij – zouden minder de neiging moeten hebben te denken dat we pas mee gaan tellen naarmate we erin slagen ons enigszins aan onze seculiere omgeving aan te passen. Het evangelie heeft immers zoveel meer te bieden in termen van genade en groei, hoop en toekomst (gerechtigheid, heiligheid en het eeuwige leven, heet dat in de Catechismus) dan het uiteindelijk uitzichtloze secularisme. Het zou dus juist andersom moeten zijn: dat met een schuin oog naar christenen gekeken wordt als naar een bevoorrechte avant-garde. In een land als China schijnt dat daadwerkelijk het geval te zijn – daar zijn het de christenen die in de vrijheid staan en daarom cultureel met enige jaloezie bejegend worden, niet de seculieren. Wij zouden natuurlijk kunnen beginnen met, net als de eerste christenen, *zo naar onszelf* te kijken.

Het grootste probleem dat een gelijkwaardige publieke bejegening van de diverse levensbeschouwingen in ons land in de weg staat is echter de dominantie van het maatschappelijke landschap door de seculiere meerderheid. Je ziet dat terug in de media, waar het seculiere denken toch eigenlijk de standaardpositie is geworden en waar je in primetime zelfs de EO zelden op iets specifiek christelijks meer kunt betrappen. Religie is iets raars, en religieuze mensen (of ze nu christen zijn of moslim of wat dan ook) zijn dan ook nooit helemaal te vertrouwen – dat is de dragende subtekst in veel programma's. En dat in weerwil dus van het feit dat meer dan 40% van ons land gelovig is.

Vaak is het zelfs vrijwel onmogelijk nog enige nuance aan te brengen in dat discours – niet alleen God krijgt er geen woord meer tussen (Noordmans) maar kerk en geloof ook niet. De oorzaak is dat de afgelopen decennia te veel Nederlanders de kerk verlaten hebben – en dat “teveel” bedoel ik nu niet in theologische zin (want zo bezien zou je moeten zeggen dat elke kerkverlater er één te veel is) maar in maatschappelijke. Sommigen menen dat de afrekencultuur die daaruit voortvloeit inmiddels over haar hoogtepunt heen zou zijn (de Kuitert-generatie is aan het uitsterven, hoor je dan), maar ik zie dat nog niet. Het lijkt er meer op dat de neoliberale agenda telkens op zoek blijft naar nieuwe brandstof om het eigen imago intact te houden, en dat dat pas stopt zodra de wal het schip gaat keren (de mogelijkheid tot het sluiten van een polygaam huwelijk bijvoorbeeld – daar hoor je gelukkig vrijwel niemand over, want dat zou bepaalde groepen moslims weer in de kaart spelen). Meestal is er echter nog geen wal in zicht om het schip te keren. De euthanasiewetgeving bijvoorbeeld (nu al de meest liberale ter wereld!) moet van liberale denktanks nog weer verder verruimd worden, op een manier waarvan je zó kunt voorspellen dat die tot tal van schrijnende situaties gaat leiden.

Orgaandonatie: een gemiste kans?

In zo'n klimaat kun je als christen inderdaad weinig anders dan je best doen om *on speaking terms* te blijven en op die manier begrip te kweken voor je levensvisie. Naast anderen is iemand als Gert-Jan Segers, de fractieleider van de ChristenUnie, daar een kei in. Zijn inzet brengt na jaren van hard zwoegen naar het zich laat aanzien nu dan toch *enige* verbetering in de prostitutiewetgeving. Toch zou juist de ChristenUnie op dit terrein nog wel meer kunnen doen. Ik vond het bijvoorbeeld onbegrijpelijk dat het voorstel van Pia Dijkstra en haar D66 om het actief donorregistratiesysteem in te voeren er geen enkele steun kreeg. Binnen het CDA was er in elk geval nog een openlijke discussie over, al stemde men daar uiteindelijk ook tegen. Bij de ChristenUnie is de reflex ‘de staat gaat niet over mijn lichaam’ kennelijk zo dominant dat er niet eens over dit ADR te praten valt. De ene vrijgemaakte predikant die het in het *Nederlands Dagblad* (9 juni) toch even probeerde, ds. E. Leeftink, kreeg onmiddellijk de wind van voren. Terwijl juist vanuit christelijk oogpunt voor zo'n systeem veel te zeggen valt (Leeftink had in mijn ogen groot gelijk). Het gaat er bij dit systeem niet om dat de staat zomaar over onze gestorven lichamen wil beschikken, maar dat ze ons oproept onze eigen sterfelijkheid onder ogen te zien en in het licht daarvan een heldere keuze te maken: voor of tegen het eventuele gebruik van onze organen voor mensen die zo'n orgaan nodig hebben. Die keuze wordt vervolgens dan ook serieus genomen, maar ze mag wel op elk gewenst moment herzien worden.

Een overheid die al haar burgers een brief schrijft met de boodschap *memento mori* en met **de daaraan gekoppelde oproep** om in het licht daarvan te handelen, zo mogelijk in het belang van onze zieke naaste – wat willen we eigenlijk nog meer?

Wilsonbekwamen zouden op deze manier tussen de wal en het schip kunnen vallen, zo luidde het commentaar, dus we moesten het maar niet doen. Nu, daar was toch wel op enigerlei wijze een mouw aan te passen geweest. Of men zei: de overheid moet mensen positief stimuleren om een donorcodicil in te vullen, dat werkt veel beter. Maar dat probeert ze al jaren en het blijkt juist telkens weer niet te werken, of in elk geval volstrekt onvoldoende. Ik heb zelf gelukkig op dit moment geen donororgaan nodig, en ik ken ook niemand in mijn familie- of kennissenkring voor wie dat geldt. Maar als het wel zo was, weet ik niet of ik nog zo gemakkelijk weer op een christelijke partij zou stemmen bij de komende verkiezingen, gezien de naar schatting tweehonderd doden die jaarlijks nog altijd vallen als gevolg van het gebrek aan donororganen, en gezien het feit dat het stemgedrag van de christelijke partijen de doorslag gaf. De ervaringen in buurlanden die al wel een ADR-systeem kennen, laten zien dat het echt anders kan. Een gemiste kans dus zou ik zeggen. En misschien moet men dan ook niet al te verbaasd opkijken wanneer D66 vervolgens maar weer onverdroten doorgaat met het afwerken van haar liberale agenda in niet-materiële zaken – de laatste-wil-pil is geloof ik het jongste item op het lijstje.

Het belang van presentie

Wat landelijk speelt, speelt zoals gezegd *mutatis mutandis* vaak ook plaatselijk. Daarom is het in toenemende mate van belang, niet in de laatste plaats ook voor predikanten, om maatschappelijk present te zijn waar dat mogelijk is. Komen we weleens in het dorps huis, het stadhuis? Doen we mee als er vanuit het middenveld iets goeds georganiseerd wordt? Er valt van alles te bedenken, al moet het natuurlijk bij je passen. De neiging is vaak juist om het omgekeerde te doen en een terugtrekkende beweging te maken; maar daar moeten we ons misschien maar tegen verzetten. Ik herinner me uit mijn studietijd dat ik wat neer kon kijken op theologen die de nadruk legden op het belang van pastorale en/of maatschappelijke presentie. Alsof predikanten geen hogere roeping hadden dan ergens alleen maar te zijn... Nu, dat hebben ze zeker, en er zijn gelukkig nog altijd ook tal van plekken waar ze die kunnen invullen. Maar het is ook van belang dat mensen je gewoon enigszins kennen, minstens bij benadering weten wie je bent, hoe je in het leven staat. Dat je met Jeremia 32 heel graag het goede zoekt voor je stad of dorp bijvoorbeeld, als het kan ook samen met anderen. Zo'n houding helpt ook het beste om allerlei

karikaturen over geloof en gelovigen die in deze tijd zo gemakkelijk postvatten te doorbreken. Ze hoeft ook nadrukkelijk niet tot aanpassing of verwatering te leiden – zolang we ons tegelijkertijd maar blijven laven aan de bronnen van het geloof. Wie zich meer met de samenleving inlaat, heeft soms de neiging wat minder naar de kerk te gaan (christelijke politici hoor je regelmatig zoiets zeggen, het komt er niet altijd van etc.). Juist het omgekeerde zou logisch zijn: met z'n allen wat vaker naar de kerk, want we hebben elkaar en het bijbelse verhaal van Gods bemoeienis met ons in onze huidige omgeving meer dan ooit nodig.

Intussen zal mijn betrokkenheid bij Sportlust '46 naar het zich laat aanzien niet gecontinueerd worden. Mijn zoon heeft mij in elk geval te verstaan gegeven dat gezien de tegenvallende resultaten niet wenselijk te achten. En dat terwijl we toch ooit na een blijkbaar effectieve toespraak tijdens een wedstrijd-pauze een achterstand van 0-1 in de tweede helft wisten om te buigen naar een 2-1 overwinning. Het viel mij toen op dat het coachen van zo'n team het nodige gemeen heeft met het pastorale werk van predikanten en kerkelijk werkers. Je probeert met je woorden de één te troosten, een ander te vermanen en bij de les te houden, en al met al de neuzen dezelfde kant op te richten. Vaak valt dat tegen, maar het is prachtig als het soms ook lukt. Zo vallen vanuit zo'n periode als hulpcoach bij een voetbalelftal ook zomaar weer parallellen te trekken van het algemene naar het bijzondere, en blijken er in het rijk van natuur en geschiedenis nog altijd analogieën van de genade aanwezig. Dat heeft de theologische traditie eigenlijk ook altijd zo gezien (denk aan de *vestigia trinitatis*); en om die analogieën te ontdekken hoeft men het voetbalspel niet eens, zoals Van Ruler deed, op een theologisch voetstuk te zetten.

De Gereformeerde Bond, de PThU en de GTU

Intussen heeft christelijk Nederland zo zijn eigen discussies – zoals die over de nieuw te vormen Gereformeerde Theologische Universiteit. Ik heb er deze Reflexen bewust niet mee geopend, om niet de indruk te wekken dat deze voor de christenheid van het allergrootste belang zouden zijn. Al te gemakkelijk wenden we de blik intuïtief naar binnen en voeren we met vuur onze eigen *incrowd*-debatten. Dan mogen we onszelf weleens wat relativeren. Toch gaat het hier over de toekomst van de christelijke theologie in Nederland – en daarmee naar we mogen aannemen ook over die van de kerk alhier. Helemaal onbelangrijk is het dus ook weer niet. Net als eerdere Reflexanten (of hoe noemt men dat?) ga ik er dan ook even op in.

Persoonlijk hoop ik van harte dat men er op een goede manier uit zal komen. En een goede manier lijkt me: een manier die zo veel mogelijk boven de huidige verbroekeling uitkomt. Het zou werkelijk een zegen zijn wanneer

‘Apeldoorn’ en ‘Kampen’ gezamenlijk op kunnen gaan trekken, met op enigerlei wijze ondersteunende inbreng vanuit de Gereformeerde Bond. Die laatste partij doet het voor niemand goed zo lijkt het, en krijgt de kous dan ook gemakkelijk op de kop. Mijn indruk is echter dat de Bond zich juist naar alle kanten zeer constructief heeft opgesteld, en daar meer krediet voor verdient dan hij doorgaans krijgt. Enerzijds heeft hij werkelijk een soort hondentrouw aan de dag gelegd jegens de PThU. De PThU wil er wel zijn voor alle studenten uit de Gereformeerde Bond, die dan ook een belangrijk aandeel hebben in haar studentenpopulatie, maar telt op een enkeling na nauwelijks docenten die tot de Gereformeerde Bond behoren (ik ken er twee of drie). De Bond mag daarnaast zelf nog een hoogleraar aan de PThU hebben, maar die is dat slechts voor twee dagen in de week en dan ook nog eens ‘bijzonder’ – wat betekent dat hij de PThU niets kost en beleidsmatig ook wat aan de zijlijn staat. Men zou dus kunnen zeggen dat de Bond weinig te verliezen heeft wanneer hij zijn loyaliteit jegens de PThU op z’n minst wat zou temperen, of deze zou ‘verdelen’ over PThU en GTU.

Maar de Bond doet dat nadrukkelijk niet, vanwege zijn oude theologische drijfveer dat hij dáár wil werken waar de kerk – vroeger de hervormde en nu de protestantse – haar dienaren opleidt. Men kan zich er zelfs over verbazen dat de Bond, in tegenstelling tot het verleden, ook zelden of nooit kritiek meer laat horen op radicaal-vrijzinnige geluiden die van tijd tot tijd uit het docentenkorps van de PThU klinken. Prof. F. de Lange mocht onlangs in *Trouw* bijvoorbeeld het trinitarisch dogma de nek omdraaien en een nauwelijks verhuld atheïstisch geluid laten horen, zonder dat er voorzover ik heb kunnen nagaan een haan was die ernaar kraaide. Dat was in de dagen van Ter Schegget en Van Gennep (die aanzienlijk minder ver gingen) wel anders. Nu kan zo’n terughoudende opstelling misschien ook van een zeker groeiend inzicht getuigen – voor je het weet maak je iemand tot een soort martelaar en versterk je het negatieve imago van christenen die altijd maar met elkaar aan het ruziën zijn in het algemeen en van de Bond in het bijzonder, zonder dat er iets ten goede verandert. Maar mijn indruk is dat het toch vooral een kwestie van gewenning is, óf inderdaad van hondentrouw. Ik schrijf dit overigens niet uit de hoogte (integendeel – ik werk zelf aan een universiteit die nog zeer onlangs de verwijzing naar Jezus Christus uit haar grondslag verwijderde), maar observeer het wel.

Anderzijds heeft de Bond zich, na aanvankelijke aarzeling, mede dankzij de inbreng van de bedachtzame en ervaren bestuurder F.A. van der Duyn Schouten zeer constructief opgesteld in het overleg met de bij de vorming van de GTU betrokken partijen, ook al stond dat feitelijk geheel los van zijn eigen doelstelling (verbreiding en verdediging van de waarheid in de Protestantse

Kerk). Secretaris drs. P.J. Vergunst verwees voor zijn motivatie heel mooi naar 1 Thessalonicenzen 5:15: 'Jaag altijd het goede na, én voor elkaar én voor allen.' Natuurlijk zal de Bond zich wel gerealiseerd hebben dat met name de te vormen bacheloropleiding een aantrekkelijke optie kan gaan worden voor toekomstige studenten uit zijn kring. Juist daar lijkt de PThU ook bang voor – anders dan haar masteropleiding kan zij de bacheloropleiding niet zomaar verplicht stellen voor toekomstige predikanten. Mijn indruk is echter dat de eventuele adviezen van de Gereformeerde Bond aan zijn achterland in dezen niet zoveel gewicht in de schaal werpen. Studenten maken vandaag de dag immers in hoge mate hun eigen keuzes en afwegingen. Ook nu de Bond zich helemaal achter de PThU opstelt, kiezen velen van hen er al geruime tijd voor om in Apeldoorn of Leuven hun bacheloropleiding te volgen, of een route te volgen via de Christelijke Hogeschool Ede.

Het Herman Bavinck Center for Reformed and Evangelical Theology (HBCRET)

Mijn eigen 'belangen' (voorzover ik die als zodanig ervaar) als VU-docent behelzen natuurlijk ook dat de GTU niet te dicht om de hoek van de VU/PThU komt te zitten. Juist onlangs is aan de VU het *Herman Bavinck Center for Reformed and Evangelical Theology* (HBCRET) van start gegaan, om helder te maken dat orthodox-protestantse theologiebeoefening aan de VU nog wel degelijk een thuisbasis heeft en om de krachten op dit terrein te bundelen. In samenhang daarmee werd recent samen met de PThU een gereformeerd/evangelisch 'lint' ontwikkeld voor de gemeenschappelijke bachelor-opleiding die de VU en de PThU verzorgen. Aankomende studenten met een gereformeerde en/of evangelicale achtergrond kunnen daardoor op allerlei momenten tijdens hun driejarig traject in plaats van een algemene module (zoals 'Religieuze existentie in Amsterdam') een vak kiezen dat hen vertrouwd maakt met specifieke aspecten van de gereformeerde/evangelicale theologie in heden en/of verleden. Ook de aan de VU gevestigde seminaria van baptisten en hersteld hervormden zijn betrokken bij de ontwikkeling van dit lint. Op deze manier raakt de opleiding nog beter afgestemd op wat studenten van orthodoxen huize voor hun toekomst nodig hebben en ook graag mee willen krijgen. Niettemin hoop ik van harte dat de inspanningen van de Bond en de andere betrokken partijen om tot een breedgedragen plan voor een Gereformeerde Theologische Universiteit te komen – inclusief overeenstemming over de vestigingsplaats – vrucht zullen dragen. Want menselijkerwijs gesproken zal dan de regel opgaan dat het resultaat qua uitstraling en betekenis méér zal zijn dan de som van de delen. En daar kunnen kerk en theologie in ons land alleen maar baat bij hebben.

De GTU gaat naar Groningen

Het is op het moment dat ik dit schrijf – en wellicht ook op het moment dat u dit leest – intussen allemaal nog spannend genoeg, omdat men bij de oprichting van de GTU vanwege tegenstrijdige belangen en verlangens zo ongeveer moet zoeken naar de kwadratuur van de cirkel. Daar komt bij dat de rol van de christelijke pers niet steeds bevorderlijk is. Met name het *Nederlands Dagblad* reed in mijn ogen een scheve schaats, door nogal hijgerig te komen met berichtgeving uit een ‘geheim rapport’ waar dan trots ‘in het bezit van deze krant’ (9 juli) aan toegevoegd werd, en met ronkende koppen als ‘Machtsstrijd om theologische opleidingen’ (1 juli). Als er in zo’n geheim rapport slachtoffers vallen zonder dat wij dat als lezers weten, kan ik me zo’n handelwijze voorstellen. Maar dat was niet aan de orde. De krant leek hier vooral haar eigenbelang te willen dienen, door met een spetterende ‘primeur’ te komen, iets wat seculiere media ook altijd erg fijn vinden. In tweede instantie maakte men het zelfs nog erger door, kennelijk getergd door de kritische reacties, als kop te kiezen ‘PThU Groningen ter discussie’ (9 juli). Om aan te geven dat het om een geluid ging dat men ergens opgevangen had en niet om een feit, plaatste men daar nog wel hoge komma’s omheen; dat laatste viel me op omdat hoofdredacteur Sjirk Kuijper nog maar kortgeleden, op 16 april, tot mijn verbazing het gebruik van misleidende koppen in zijn krant verdedigd had (ik heb er voor de aardigheid ook maar één boven dit stukje gezet – zo heeft dit tijdschrift ook eens een primeur.). Maar ook met aanhalingstekens grenst zo’n kop natuurlijk aan riooljournalistiek. Want als Groningen als PThU-vestigingsplaats al niet ter discussie staat dan zorg je er met zo’n kop wel voor dat dat alsnog gebeurt.

In mijn ogen – als ik ook een duit in het zakje mag doen van wat op een nationaal gezelschapsspel begint te lijken – zou Groningen juist de perfecte plaats zijn om naast de PThU ook de GTU te vestigen. Ongeveer even excentrisch en aardig als Leuven, en met vergelijkbare historische papieren als het om theologiebeoefening gaat. Nog mooi binnen de zogeheten ZARG-gordel (Zwolle – Amersfoort – Rotterdam – Groningen) waarbinnen veel vrijgemaakte en christelijke gereformeerden wonen. En vanwege de nabije universiteit met de mogelijkheid voor studenten om ook eens een module filosofie, geschiedenis, musicologie of wat voor niet-theologisch vak dan ook te volgen. Het zou de protestantse theologiebeoefening in de lage landen een prachtig evenwichtige tripartite verdeling geven, met drie min of meer gelijkwaardige toekomstbestendige centra langs de as Groningen – Amsterdam – Leuven, geografisch fraai verdeeld over het geheel van de Benelux. Voor studenten valt er zo echt iets te kiezen, terwijl ook de diverse regio’s bediend blijven worden. En de instellingen zelf kunnen elkaar in hun onderlinge competitie scherp houden als het gaat om de kwaliteit van onderzoek en onderwijs. Nu, we zul-

len afwachten hoe het verdergaat. Dát het tot een GTU komt, is belangrijker dan waar die precies komt.

Vergeleken met de berichtgeving over de GTU in het *Nederlands Dagblad* was die in het *Reformatorisch Dagblad* intussen een verademing. Men besteedde er bepaald niet minder aandacht aan het thema (het is blijkbaar een onderwerp waarover veel lezers toch wel graag geïnformeerd willen worden; het heeft inmiddels natuurlijk ook een hoog soapgehalte gekregen). Maar de toonzetting was volstrekt anders. Het *RD* probeerde inzicht te geven in de complexe situatie door de diverse stemmen open en met enige uitvoerigheid aan het woord te laten. Men liet zich zodoende niet meenemen in een sfeer van achterklap, verdachtmaking en verhitte gemoederen. Hulde dus. Overigens laat dit onderscheid tussen beide christelijke kranten zich niet veralgemeniseren. Kijken we bijvoorbeeld naar de berichtgeving over de oorsprongsvragen (schepping en evolutie etc.) dan is het *Nederlands Dagblad* juist weer opvallend open en soms ook ronduit moedig, oprecht peilend wat er gaande is en de diverse stemmen afwisselend aan het woord latend. Hier is het dan weer het *Reformatorisch Dagblad* dat in een krampachtige – en uiteindelijk in mijn ogen contra-productieve – rol geschoten is, doordat men er door alle berichtgeving heen altijd weer het jongeardecreationisme op het schild probeert te heffen. Maar over de oorsprongsvragen wil ik het hier nu verder niet hebben.

Personalia

Aan het slot van deze rubriek is er weer het nodige goede nieuws te vermelden en mag ik een heel aantal mensen namens de redactie van dit tijdschrift (die via e-mail altijd even meedenkt over wie hier genoemd worden) feliciteren. Dat betreft allereerst de collega's dr. M.C. Mulder, dr. D.J. Steensma en dr. A. de Muynck, die alle drie een benoeming kregen aan de Theologische Universiteit Apeldoorn – de eerste als universitair hoofddocent voor nieuwtestamentische vakken, de tweede als universitair docent ethiek (in verband met de aanstaande emeritering van collega Den Hertog), de derde als bijzonder hoogleraar op een nieuw te vestigen leerstoel christelijke pedagogiek, uitgaande van *Driestar* educatief. Met name de laatste benoeming mag in het licht van het bovenstaande interessant heten, omdat hiermee iemand uit de kring van de Gereformeerde Bond werkzaam wordt bij wat straks weleens de GTU zou kunnen worden. En het gebeurt op een manier die nauwelijks aanstoot kan geven. We wensen alle drie de collega's veel vreugde, wijsheid en zegen toe bij de uitoefening van hun academische taken.

Op de binnenzijde van de achterflap treft men de namen aan van de leden van de Adviesraad van dit tijdschrift. Zij zijn veelal betrokken bij de beoordeling van ingezonden artikelen, leveren ook zelf van tijd tot tijd iets aan en den-

ken desgevraagd mee over de te volgen koers van het tijdschrift (bijvoorbeeld rondom mogelijkheden voor digitalisering). We hebben als redactie geen overzicht over hoe het met elk van hen gaat, maar willen hier wel graag dr. A.M. (Anne Marie) Kool feliciteren met haar uitzending op zondag 3 april naar Kroatië voor de Gereformeerde Zendingsbond. Zij werkt daar al sinds september 2015 als hoogleraar missiologie bij het Evangelical Theological Seminary (ETS) te Osijek – een gerenommeerd instituut dat onder meer de bekende en invloedrijke hedendaagse theoloog Miroslav Volf heeft voortgebracht. We wensen dr. Kool veel zegen op haar werk. Dat geldt ook voor dr. A(driaan) Neele, die in juni jongstleden werd benoemd tot hoogleraar aan het Puritan Reformed Theological Seminary (PRTS) in Grand Rapids, waar hij leiding zal gaan geven aan de ontwikkeling en uitbreiding van het doctoraatsprogramma in de historisch-theologische vakken. Ik was een jaar geleden zelf in de gelegenheid dit seminarium te bezoeken, en raakte onder de indruk van wat men er in korte tijd onder de bezielende leiding van dr. Joel Beeke heeft mogen opbouwen – onder andere een voorname bibliotheek. Nu heeft men dus recent ook de bevoegdheid verworven om promotiestudies te begeleiden en de doctorstitel toe te kennen.

Dan mag ik een heel aantal jonge promoti gelukwensen met de succesvolle afronding en verdediging van hun dissertatie. Dat betreft allereerst dr. G.A. (Gert) van den Brink, hersteld-hervormd predikant te Rotterdam-Kralingen, die op 10 mei 2016 promoveerde op een uitvoerig theologie-historisch onderzoek getiteld *Tot zonde gemaakt. De Engelse antinomiaanse controverse (1690-1700) over de toerekening van de zonden aan Christus, met bijzondere aandacht voor Herman Witsius' Animadversiones Irenicae (1696)*. De promotie vond plaats aan de Vrije Universiteit, maar dat gebeurde mede onder auspiciën van de Evangelisch Theologische Faculteit te Leuven in een zogeheten *joint degree*. Promotores waren de hoogleraren W. Janse (VU) en A. Beck (ETF). Hun gezamenlijke betrokkenheid laat zien hoe er constructief samengewerkt kan worden tussen de diverse instellingen, waarbij zij elk met de eigen expertise over en weer aan elkaars studenten en promovendi dienstbaar kunnen zijn. Van den Brink heeft intussen al vaker van zich doen horen in theologisch Nederland en legt met deze grondige dissertatie een indrukwekkende proeve van zijn academische bekwaamheid op tafel. Het lijkt geen twijfel dat we bij gezondheid in de toekomst nog veel van hem zullen horen op het terrein van kerk en theologie.

Op 18 maart jongstleden promoveerde aan de Vrije Universiteit dr. B. (Bert) Loonstra, christelijk-gereformeerd predikant te Gouda, bij prof. G. Glas op een proefschrift *Worldview and Psychotherapy. An Analysis of the Christian Integration Debate*. Dr. Loonstra, die destijds al bij C. Graafland promoveerde

in de theologie, heeft op deze wijze een nieuwe publicatie aan zijn toch al indrukwekkende oeuvre toegevoegd. Zijn onderzoek vond plaats in het verlengde van een studie psychologie en heeft een heel praktische spits, namelijk na te gaan welke rol levensbeschouwing speelt in de psychotherapie en hoe psychotherapie wat dat betreft verschilt van pastoraat. Therapeuten beschouwen de *autonomie* van hun cliënten vaak als een kernwaarde, terwijl christelijke theologie en pastoraat juist heteronomie benadrukken: wij maken als mens niet zelf de dienst uit, maar staan onder Gods gezag. Dus hoe zit dat – vallen die twee bij elkaar te brengen of moet men hier kiezen? Men leze Loonstra's boek – of wie daar geen tijd voor heeft het themanummer erover dat *Psyche & Geloof* onlangs uitbracht. Inmiddels legde Loonstra alweer een volgend boek op tafel (*Willen en voelen en uitverkiezing. Hoe Arminius en Dordt nader tot elkaar kunnen komen*, Buijten & Schipperheijn). Het verhaal gaat dat hij enige tijd moest wachten op de goedkeuring van zijn promotieonderzoek en toen om zijn vrije tijd toch zinvol door te brengen maar besloot dit nieuwe boek vast te gaan schrijven...

Op 29 juni jongstleden vond er in Amsterdam opnieuw een promotie plaats onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de VU en de ETF. Ditmaal was het promovenda dr. A.C. (Rinke) van Hell, docent en onderzoeker praktische theologie aan de Christelijke Hogeschool Ede die de doctorstitel verwierf. Zij deed dat bij de collega's R.R. Ganzevoort (VU) en R. Erwich (ETF) op een studie *Widening the Screen. Orthodox Protestant Film Viewers in The Netherlands and the Appropriation of Meaning in Relation to their Religious Identity*. In haar onderzoek richt Van Hell zich op de manier waarop orthodox-protestanten die weleens naar films kijken daar betekenis aan ontleenen in samenhang met hun religieuze identiteit. Hoe reageren deze kijkers (onder wie film de laatste jaren steeds meer geaccepteerd is geworden) en wat doet dat met hun geloof? Het onderzoek van Van Hell – die onder meer wijst op de vele parallellen in film- en geloofsmotieven die vallen waar te nemen – heeft inmiddels in de gereformeerde gezindte al tot een interessante discussie geleid over de betekenis die film al dan niet kan hebben, bijvoorbeeld in processen van geloofsoverdracht.

Op 20 juni jongstleden verdedigde dr. E.E. (Eric) Bouter, hervormd predikant te Overberg, aan de VU zijn dissertatie *Geloven op gezag. Een kritische analyse van de Newmanreceptie bij Noordmans inzake de Kerk en de wending naar het subject*. Promotoren waren prof.dr. H.W.M. Rikhof (emeritus hoogleraar systematische theologie aan de Universiteit van Tilburg) en schrijver dezes. Bouter was reeds als Utrechts zaterdagstudent onder het beslag gekomen van de Engelse 'kerkvader' John Henry Newman, en onderzoekt in deze studie de wijze waarop O. Noordmans, die in zijn laatste levensfase diep van

Newman onder de indruk raakte, theologisch met hem in de weer was. Het past mij als promotor misschien niet hier al te veel superlatieven te gebruiken, maar ik mag toch wel zeggen dat het een bijzonder grondig onderzoek is geworden waarin zowel het denken van Noordmans als dat van Newman tot op het bot geanalyseerd wordt. Dat wat Bouter betreft uiteindelijk Newman het pleit wint, heeft nog niet iedereen kunnen overtuigen, maar het brengt hem aan het eind van zijn studie wel tot een moedige tijdbetrokken toespitsing: zou de Reformatie na 500 jaar zich niet ernstig moeten bezinnen op de vraag hoe zij zichzelf met haar schatten kan inbrengen in de Romana?

De christelijk-gereformeerde predikant G.J. (Gert-Jan) Roest promoveerde op 6 juli jongstleden aan de Vrije Universiteit op een studie *The Gospel in the Western Context. A missiological reading of Christology in dialogue with Hendrikus Berkhof and Colin Gunton*, bij de hoogleraren E. van der Borgh en S. Paas. Roest is voorganger en kerkplanter bij de jonge geloofsgemeenschap Via Nova in Amsterdam, een van de zendingsgemeenten in de CGK. Zijn studie gaat over een thema dat vandaag terecht hoog op de kerkelijk-theologische agenda staat: hoe verkondigen we het evangelie zó dat het werkelijk slaat op de leefwereld van de hoorders? In kritische samenspraak met Berkhof en Gunton zoekt hij naar de contouren van een christologie die enerzijds trouw is aan het evangelie (Roest is op dit punt kritisch over Berkhof), maar anderzijds voluit relevant is in de westerse context. Dat zal betekenen dat de schuldvraag niet het één en al kan zijn, want de hedendaagse westerse mens heeft doorgaans heel andere vragen en problemen. Het zal echter ook betekenen dat de specifieke afgoden van onze context ontmaskerd worden. Geen aanpassing van het evangelie dus, wel toespitsing.

Ten slotte noem ik hier nog twee promoties waarover ik alleen weet uit wat ik erover op het internet aantrof. Maar ik wil de betrokken promoti niet minder hartelijk gelukwensen. Het betreft allereerst de Amerikaan Eric Watkins, die op 20 mei 2016 aan de Theologische Universiteit Kampen zijn proefschrift *The Drama of Preaching* verdedigde (ik heb geen verwijzing kunnen vinden naar een promotor, maar vermoed dat het om prof. C.J. de Ruijter zal gaan aangezien het een homiletisch proefschrift betreft). Watkins is voorganger van de Orthodox Presbyterian Church (OPC) in St. Augustine (Florida) en bestudeert in zijn boek het debat over heilshistorische versus exemplarische prediking zoals dat indertijd in de vrijgemaakt-gereformeerde kerken in ons land speelde. Hij trekt echter, zo begrijp ik uit zijn lekenpraatje (<https://vimeo.com/167398119>), ook lijnen naar de hedendaagse prediking in onze postmoderne context.

Op 5 juli jongstleden promoveerde aan de faculteit geesteswetenschap van de Vrije Universiteit (bij prof. L.J. de Vries) dr. P.J.A. (Paulus-Jan) Kieviet op

een onderzoek naar de grammatica van het Rapa Nui, de taal van de bewoners van Paaseiland. Paaseiland, in de Stille Oceaan, is genoemd naar de Paaszondag in 1722 waarop 'onze' ontdekkingsreiziger Jacob Roggeveen het met drie schepen aandeed. Het is ongeveer even groot als Texel, en één van de meest afgelegen gebieden ter wereld: voor het dichtstbijzijnde eiland moet men niet minder dan 2075 kilometer afleggen. Men heeft zich dan ook wel afgevraagd hoe hier ooit mensen hebben kunnen komen. Er is al veel antropologisch onderzoek gedaan op Paaseiland, ook vanwege de honderden grote beelden die er te vinden zijn. Maar een grammatica van de oorspronkelijke Polynesi-sche taal ontbrak nog, en daarin heeft Kieviet nu voorzien. Samen met zijn vrouw Antje (een in Utrecht opgeleide theologe) is hij vele jaren vanuit de Marekerk in Leiden voor Wycliffe uitgezonden geweest naar Oceanië en Polynesië als bijbelvertaler. Een waardevol en prachtig stuk werk, in alle stilte verricht in de dienst van Gods Koninkrijk, kwam met zijn proefschrift tot een afronding. We feliciteren de familie Kieviet van harte met deze mooie mijlpaal.